

Prohlíží si křesťanské náboženství

Když můj průvodce uviděl, jak jsem se zděsil, vybídl mne: „Nuže pojďme dále, ukážu ti křesťanské náboženství. To je založené na spolehlivých Božích zjeveních, vyhovuje jak těm nejprostším, tak nejrozumnějším, nebeskou pravdu staví jasně na světlo a poráží všechny odporné bludy. Jeho ozdobou je svornost a láska a přes nespočetná pronásledování stále zůstává neporažené a pevně stojí. Z toho můžeš jasně vidět, že určitě musí pocházet od Boha a že tu jistě dojdeš pravého potěšení.“ Nad těmi slovy jsem se velmi zaradoval, a tak jsme šli.

Křest. Když jsme k nim přicházeli, vidím, že tam mají jakousi bránu, skrze níž musí projít každý, kdo se k nim chce dostat. Ta brána stála u vody, kterou musel každý přebrodit a umýt se v ní a přijmout jejich znamení, bílou a červenou barvu, s přísahou, že chce zachovávat jejich práva a řády a věřit, modlit se a držet se týchž nařízení jako oni. To se mi velmi líbilo. Vypadalo to totiž jako počátek nějakého ušlechtilého uspořádání.

Kázání Slova. Když jsem prošel skrze bránu, uviděl jsem veliké zástupy lidu a mezi nimi některé lišící se od druhých svým oděvem, jak stojí na vyvýšených místech a ukazují ostatním jakýsi obraz namalovaný tak umně, že čím víc se na něj člověk díval, tím víc se měl nač dívat. Ale že ten obraz nebyl ozdobený zlatem ani zářivými barvami, nebyl zdálky příliš patrný. Všiml jsem si, že právě proto byli ti, kdo stáli daleko, jen zřídka uchvácení jeho krásou, zatímco ti, kdo byli blíže, se pohledem na něj nemohli nasytit.

Kristův obraz. Ti, kdo nosili ten obraz, ho velice chválili, nazývali ho Synem Božím a tvrdili, že v něm jsou zobrazeny všelijaké ušlechtilosti a že byl poslán z nebe na zem, aby si z něho lidé vzali příklad, jak mají žít ctnostný život. A byla mezi nimi veliká radost a jásání, padali na kolena, pozvedali ruce k nebi a chválili Boha. Když jsem to viděl, také jsem pozvedl svůj hlas a chválil Pána Boha za to, že mi dal přijít na toto místo.

Duchovní hody křesťanů. Mezitím slyším různá a mnohá napominání, aby se každý přizpůsoboval tomu obrazu, a vidím, jak se lidé scházejí dohromady a ti, kterým byl svěřen obraz, z něho dělají maličké obrázky, v jakémsi obalu ho rozdávají lidem a oni ho s nábožnou úctou berou do úst. Ptám se tedy, co se to tu děje? Odpověděli mi, že se nestačí na ten obraz dívat jen zvenčí, ale aby se člověk mohl proměnit do jeho krásy, musí se mu dostat do útrob. Pak totiž tomu nebeskému lékařství musí ustoupit i hříchy. Po této odpovědi jsem se upokojil a chválil jsem křesťany, jací jsou to blažení lidé, že mají k zahánění zlého takové prostředky a pomoc.

Nevázanost křesťanů. Mezitím se ale dívám po některých, kteří jen chvíli předtím (jak tvrdili) přijali Boha, a vidím, jak se jeden za druhým pouští do pitek, svárů, nepravostí, krádeží a loupeží. Nevěřím svým očím, a tak se dívám pozorněji a skutečně vidím, že pijí a zvracejí, hádají se a bijí, lstí a mocí jedni druhé odírají a obírají, nevázaně křičí a poskakují, výskají a zpívají, smilní a cizoloží víc, než jsem viděl kde jinde, zkrátka, že všechno dělají přesně opačně, než jak byli

napomínání a jak slibovali. Zarmoutil jsem se nad tím a s lítostí jsem si posteskl: „Ale pro Pána Boha, co se to tu děje? Já jsem tu hledal něco jiného!“ „Nediv se tolik,“ odpověděl mi tlumočník. „To, co se lidem předkládá k následování, je stupeň dokonalosti, na který lidská slabost nenechá každého vystoupit. Ti, kdo vedou jiné, jsou dokonalejší, ale těm nemůže obyčejný člověk žijící v těžkých poměrech stačit.“ „Pojďme tedy mezi ty vůdce,“ řekl jsem, „ať se na ně podívám.“

Jalovost kazatelů. Přivede mne tedy k těm, kdo stáli na vyvýšených místech a napomínali lidi k milování krásy toho obrazu; zdálo se mi však, že to dělali jaksi slabě. Když je totiž někdo poslechl a následoval, bylo to dobře, a pokud ne, pak také. Někteří chřestili jakýmisi klíči a tvrdili, že mají moc a že kdo je neposlechne, tomu zavřou bránu, kudy se chodí k Bohu, ale žádnému ji nezavřeli. A když už to dělali, tak jakoby z legrace. Jinde jsem viděl, že většinou ani nemohli směle mluvit. Když chtěl totiž někdo kázat trochu ostřeji, spílali mu, že útočí na jednotlivce. Někteří tedy kárali hříchy písemně, když to nemohli dělat svými ústy, ale i na ty křičeli, že roztrušují pomluvy, odvraceli se od nich a neposlouchali je, nebo je shazovali ze stupňů a ustanovili si někoho mírnějšího. Když jsem to viděl, řekl jsem: „Toje ale bláznovství, že tito lidé chtějí mít ze svých vůdců a rádců jen pochlebovače.“ „Takový je běh světa,“ řekl mi tlumočník, „a není to ke škodě. Kdyby se těm vyvolávačům trpělo cokoli, kdo ví, co všechno by si nedovolovali. Musí se jim přece vyměřit nějaká hranice.“

Tělesnost křesťanských duchovních. „Pojďme tedy,“ řekl jsem, „ať se podívám i na ně samotné, jestli mají kromě své katedry uspořádané věci i u sebe doma, kde jim aspoň nikdo jiný nepřekáží a nic jim nevyměruje.“ Vstoupíme tedy tam, kde bydleli kněží. Myslel jsem si, že je naleznu, jak se modlí a zkoumají tajemství, ale pohříchu jsem je našel, jak se jedni rozvalují na postelích a chrápou, druzí sedí na hostině, hodují, nácívají se a nalévají až do nemoty, třetí provozují tance a zábavy, další si vycpávají měšce, truhly a komory, jiní chodí na zálety a chovají se chlípně, další si připínají ostruhy a učí se zacházet s dýkami, kordy a ručnicemi a někteří se honí se psy a zajíci. Nejméně času pak trávili s Biblií a byli i takoví, kteří ji sotva kdy vzali do ruky, ale i přesto si říkali učitelé Písma. Když jsem to viděl, zvolal jsem: „Ach, běda nám, toto mají být ti vůdcové na cestě do nebe a příklady ctnosti? Najdu na světě vůbec něco, v čem by nebyl klam a podvod?“ Někteří z nich to zaslechli, a když pochopili, že si stěžují na jejich nepořádný život, šilhavě se na mne zadívali a začali reptat, že jestli hledám nějaké pokrytce a povrchní svatoušky, abych je hledal jinde. Oni že vědí, jak mají v kostele konat svou povinnost i jak se doma a mezi lidmi chovat lidsky. A tak jsem musel zmlknout, i když jsem jasně viděl, že je špatné mít na obleku pancíř a na klobouku přílbu, v jedné ruce Zákon a v druhé meč, nosit vepředu Petrovy klíče a vzadu Jidášův měšec, mysl mít vybroušenou v Písmu a srdce v nepravostech, mít jazyk plný zbožnosti a oči naplněné smyslností.

Slouží nebeskými dary jiným, ale ne sobě. Zvlášť když jsem pak viděl některé, kteří při kázání skvěle a nábožně řečnili, připadali sami sobě i jiným téměř jako andělé, co sestoupili z nebe, ale jejich život byl stejně nevázaný jako život ostatních lidí, to jsem se už nemohl udržet, abych nepoznamenal:

„Hle, trouby, skrze které se dobré věci rozhlašují, ale v nich samotných se neuchytí!“ Tlumočník opáčil: „I to je dar Boží, když někdo umí pěkně mluvit o Božích věcech.“ „Je to dar Boží,“ říkám mu, „ale máme snad zůstat jen u slov?“

Neřády biskupů. Mezitím jsem si všiml, že všichni ti lidé nad sebou mají nějaké starší (říkali jim biskupové, arcibiskupové, opati, probošti, děkani, superintendenti, církevní dozorcí atd.), muže vzácné a vážené, jimž všichni prokazovali čest, a tak jsem si pomyslel: „Proč aspoň ti neudržují pořádek mezi těmi nižšími?“ A protože jsem chtěl pochopit, čím to je, vešel jsem za jedním do jeho pracovny, pak za druhým, za třetím, za čtvrtým atd., a vidím, že jsou tak zaměstnaní, že nemají kdy dohlížet tam na ty. Kromě některých věcí, které měli společně s těmi prvními, se jejich zaměstnání týkalo – alespoň jak tvrdili – knih církevních důchodů a pokladů. K tomu jsem poznamenal: „To je omyl, když jim říkají *duchovní* otcové, měli by se spíš nazývat *důchodní* otcové.“ Tlumočník mi odpověděl: „Je přeci třeba pečovat o to, aby církev nepřišla o věci, které jí pán Bůh nadělil a jež získala od svých zbožných předků.“ Vtom vystoupil jeden z nich, člověk, který měl u pasu zavěšené dva klíče a říkali mu Petr. Prohlásil: „Bohu se nebude líbit, jestliže my přestaneme kázat Boží slovo a budeme sloužit při stolech. Bratří, vyberte si proto mezi sebou sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti, a pověříme je touto službou. My pak budeme i nadále věnovat všechny svůj čas modlitbě a kázání slova (Sk 6:2–4).“ Když jsem to slyšel, zaradoval jsem se, protože podle mého mínění to byla dobrá rada. Ale nikdo z nich tomu nechtěl rozumět a dál sami přijímali a vydávali peníze, zatímco modlitbu a službu Slovem svěřili jiným nebo ji jen zběžně odbývali.

Když někdo z nich umřel a péče o úřad měla přejít na jiného, zahlédl jsem u toho nemálo obcházení, prohlížení a shánění přímluv a každý se na to místo tlačil, ještě než stačilo vychladnout. Ten, kdo chtěl obsadit uprázdněné místo, získával hlasy mnoha rozličnými způsoby. Jeden o sobě tvrdil, že je pokrevním příbuzným zemřelého, druhý, že je příbuzným jeho ženy, třetí, že už dlouho slouží jako starší, čtvrtý se dušoval, že mu to už předem slíbili, pátý očekával, že ho dosadí na slušné místo, když je ze slušné rodiny, šestý předstíral, že má doporučení odjinud, sedmý podstrkoval dárečky, osmý byl hluboce, vysoce a široce inteligentní a chtěl místo, kde by se mohl uplatnit a nevím co ještě. Když jsem to viděl, zvolal jsem: „Vtom snad není žádný řád, když se tu lidé tlačí na taková místa! Vždyť by se tu mělo čekat na povolání!“ Tlumočník mi odpověděl: „Co by povolávali takové, kteří se nesnaží? Kdo má o to zájem, musí se přihlásit.“ „Ale já jsem si skutečně myslel,“ říkám mu, „že se tu musí čekat na Boží povolání.“ On na to: „Tysi snad myslíš, že Bůh na někoho zavolá z nebe? Boží povolání je přízeň starších a každý, kdo se připravuje na povolání, si ji může získávat.“ „Teď chápu,“ dodal jsem, „že pro církevní službu není třeba nikoho hledat a shánět, spíš je nutné je odhánět. Ale pokud si má člověk získávat přízeň, měl by se ji snažit získat tak, že bude církvi milý pro svou pokoru, tichost a pracovitost, ne tak, jak vidím a slyším tady. Ať je to však, jak chce, tohle jsou neřády.“

Spoléhání křesťanů na víru bez skutků. Když můj tlumočník viděl, že na tom trvám, řekl mi: „Je pravda, že v životě křesťanů i samotných teologů je o něco více nesrovnalostí než jinde. Ale je zase pravda, že i když křesťané žijí zle, dobře umírají. Lidé nejsou spaseni za to, jak jednají, ale za to, že věří, a když je víra pravá, nemůže minout spasení. Nepohoršuj se tedy nad tím, že křesťanský život není vždy příkladný, když je v něm víra, stačí to.“

I o víru jsou spory. „Shodují se všichni aspoň na té věře?“ zeptal jsem se. Odpověděl mi: „Je tu pár neshod, ale co na tom? Základ mají všichni stejný.“ Zavedou mne tedy za nějaké mříže uprostřed toho velikého kostela a tam vidím jakýsi veliký kámen visící na řetězu; říkali mu prubířský kámen.

Písmo svaté, prubířský kámen. K němu přistupovali lidé a každý z nich něco nesl v ruce, například kus zlata, stříbra, železa, olova, písku, plev atd. Co kdo přinesl, otíral o ten kámen a pochvaloval si, že obstál ve zkoušce. Jenže jiní, kteří tomu přihlíželi, tvrdili, že neobstál. A tak na sebe křičeli, nikdo z nich nechtěl nechat pohanět svou věc ani potvrdit druhému tu jeho, pak na sebe nadávali, proklínali se, chytali a tahali se za límce, za uši a kde jen mohli. Jiní se přeli o samotný kámen a o jeho barvu. Někteří tvrdili, že je modrý, jiní, že je zelený, další, že je bílý, a zase jiní, že je černý, až se našli i takoví, kteří říkali, že jeho barva je proměnlivá a že záleží na tom, jaká věc se k němu přiloží, podle toho že mění svou barvu. Někteří radili, aby ho rozbili a rozdrtili na prach a pak se podívali, jaký bude, jiní to ale nechtěli dopustit. Někteří navíc říkali, že ten kámen působí jen sváry, aby ho sundali a dali pryč, že se pak snáze shodnou. S tím jich souhlasil velký počet, a dokonce i ti nejváženější, ale jiní jim odporovali a říkali, že raději položí svůj život, než aby to dopustili, a když se pak strhla hádka a rvačka, skutečně byli někteří zbití, kámen však nakonec stejně zůstal na svém místě. Byl totiž kulatý a velmi hladký a kdo na něj sáhl, nemohl ho uchopit, hned mu vyklouzl a točil se zase uprostřed hrazení.

Roztrhání křesťanů na sekty. Když jsem odešel od oněch mříží, spatřil jsem, že ten kostel má kolem sebe spoustu kapliček, do kterých se rozešli ti, kdo se nemohli shodnout u prubířského kamene, a každého z nich následuje určitá část lidu. Ti pak dávali lidem příkazy, jak a čím se mají lišit od ostatních. Jedni aby se označili vodou i ohněm, druzí aby měli vždy v kapse nebo v dlani znamení kříže, třetí aby u sebe kromě toho hlavního obrazu, ke kterému mají všichni vzhlízet, nosili pro větší dokonalost co nejvíc dalších drobnějších obrázků, čtvrtí aby neklekali při modlitbě, že to tak dělají farizeové, pátí aby mezi sebou netrpěli žádnou hudbu, protože to je rozpustilost, a další aby se nenechali od nikoho učit a řídili se jen podle vnitřního zjevování Ducha. Zkrátka, když jsem si prohlédl všechny ty kaple, všude jsem viděl nějaká zvláštní nařízení.

Nejkrásnější kaplička ze všech. Jedna z nich byla největší a nejvyzdobenější, trpytila se zlatem a drahým kamením a ozýval se z ní veselý zvuk nástrojů. Do té jsem byl uveden nejdříve a pobízeli mne, abych se tu pořádně rozhlédl, že tu mají krásnější bohoslužby než kde jinde. Uvnitř stálo u stěn spousta nejrůznějších soch a obrazů, které ukazovaly, jak se dostat do nebe. Některé namalované postavy si vyráběli žebříky, přistavovali je k nebi a lezli po nich nahoru. Jiné snášeli věci na hromadu a dělali z nich vršky

a kopce, aby po nich vylezli vzhůru, další si dělali křídla a připínali si je, jiné si nachytali okřídlené tvory, sepjali jich několik dohromady, přivázali se k nim a chtěli spolu s nimi vyletět do oblak atd. Bylo tu také mnoho kněží v různých oděvech, kteří lidem ty obrazy ukazovali a schvalovali. Vyučovali je přitom různým obřadům, kterými se mají lišit od ostatních. Jeden z nich byl oděný zlatem a šarlatem, seděl na vysokém stolci a těm, kdo byli poslušní a věrně zachovávali ona nařízení, rozděloval znamenité dary. Zdálo se mi, že je tu celkem pěkný řád a že se tu žije radostněji než jinde. Ale když jsem pak viděl, jak přibíhají lidé z jiných sekt, strašlivě na ně dotírají a všechny jejich věci haní a odsuzují, začal jsem je podezřívát. Zvláště když jsem viděl, jak nesměle se hájí a odpovídají. Místo toho k sobě vábí lidi na jedné straně kamením, vodou, ohněm a mečem, a na druhé straně je lákají podvodně zlatem. I mezi nimi samotnými jsem viděl mnohé roztržky, hádky, závist, přetahování o místa i jiné neřády, a tak jsem se šel podívat mezi ty druhé, kteří si říkali obnovení.

Jiní se neúspěšně domlouvají na sjednocení. Tam vidím, že některé ty kaple (dvě nebo tři, které stály blízko u sebe) se snaží domluvit a sjednotit se. Jenže nemohli přijít na to, jak se spolu srovnat, a každý stál na tom, co si ve své hlavě předsevzal, a snažil se to vtlouci do druhých. Někteří hloupější se chytli toho prvního, co jim přišlo pod ruku, jiní chytrější přistupovali a odstupovali podle toho, jaký z toho měli užitek, až jsem se nad tím mizerným motáním a blouděním milých křesťanů velice rozzlobil.

Skuteční křesťané. Mezi nimi ale byli lidé, kteří se do těch hádek nechťeli zapojovat, chodili mlčky a tiše, jako by hluboce přemýšleli, vzhlíželi k nebi a chovali se mile ke všem. Nebyli vážení, ale bývali chudí, vyschlí postem a žízni. Jiným byli jen pro smích, volali na ně a prozpěvovali si o nich, haněli je a bili, ukazovali si na ně, podrážděli jim nohy a zlořečili jim. Oni to všechno strpěli a chodili mezi nimi, jako by byli slepí, hluchí a němí. Když jsem je viděl vycházet za jakousi oponu a zase odtud vycházet, chtěl jsem tam jít také a podívat se, co tam mají.

Které poutník nepoznal. Ale tlumočnick mnou zacloumal. „Co bys tam chtěl dělat? Copak chceš být také všem pro smích? Proč bys tam chtěl chodit?“ a tak jsem toho nechal. Ale ach, tu jsem něco přehlédl, když jsem byl zmámen tím nešťastným Mámilem, minul jsem tu střed nebe i země a cestu k plnosti potěšení a opět jsem vkročil do spletitých zákoutí labyrintu světa, dokud mne můj Bůh nezachránil a neuvedl zpět na správnou cestu, kterou jsem na tomto místě nenásledoval. Kdy a jak se to stalo, vám povím dále. Ale tehdy jsem o tom tak nepřemýšlel, hledal jsem totiž jen vnější pokoj a pohodlí, a tak jsem pospíchal podívat se jinam.

Jeho příhoda v tom stavu. Nepřejdu mlčením, co mne ještě potkalo v oné ulici. Všudybud mne totiž přemlouval, abych se dal mezi duchovní, že je jistě mým osudem, abych náležel do toho stavu. Přiznám se, že mi to nebylo proti mysli, i když se mi nelíbily všechny jejich zvyky. Dal jsem si tedy říct, vzal jsem si kápi a kuklu a vystoupil jsem vedle jiných na jejich vyvýšené místo, až mi nakonec dali i mé vlastní. Ale když jsem se po nich díval, viděl jsem, že se ke mně jedni obrací zády, druzí kroučí hlavami, třetí na mne mrkají okem, čtvrtí mi hroží prstem a pátí si na mne posměšně ukazují. Nakonec se na mne

někteří obořili, vyhnali mne, ustanovili si jiného a hrozili, že mi udělají ještě něco horšího. Lekl jsem se toho, utekl jsem pryč a stěžoval jsem si svým průvodcům: „Ach, ten bídný svět! Vždyť se tu člověku všechno hned bortí!“ „Jistěže ano,“ řekl mi tlumočník. „Proč se tedy nemáš na pozoru, aby sis lidi nepopudil? Kdo chce být s lidmi, musí se jim přizpůsobit, a ne se do každého hloupě navážet.“ „Já už si nevím rady,“ zoufal jsem si, „mám tedy všeho nechat?“ „Ne, to určitě ne,“ říká mi Všudybud. „není třeba ztrácet naději. Když z tebe nebude tohle, bude z tebe něco jiného. Pojď, půjdeme,“ vzal mne za ruku a vedl mne dál.

Do jazyka 21. století převedl Lukáš Makovička. Vydalo nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

www.PoutnikovaCetba.cz

Celou knihu Labyrint světa a ráj srdce v jazyce 21. století můžete zakoupit zde: <https://www.poutnikovacetba.cz/poutnikova-cetba/labyrint-sveta-a-raj-srdce-v-jazyce-21-stoleti-j-a-komensky.html>